

Олена Ільїна
м. Харків
Лілія Колядинська
м. Харків

ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

***Анотація.** Підготовка майбутнього вчителя до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами стає пріоритетним завданням суспільства та держави. Інклюзивна освіта дозволяє включати таких дітей до шкільної системи та забезпечувати їх повноцінну соціалізацію. Система інклюзивної освіти пред'являє нові вимоги щодо підготовки педагогічних кадрів, розширює вимоги до діяльності педагога, його функціональних обов'язків.*

***Ключові слова:** професійна освіта, підготовка майбутнього вчителя, професійна компетентність, інклюзивне навчання, інклюзивна компетентність.*

***Abstract.** The preparation of the future teacher to work with children with special educational needs becomes a priority task of society and the state. Inclusive education allows such children to be included in the school system and ensure their full socialization. The system of inclusive education presents new requirements for the training of teaching staff, expands the requirements for the activity of the teacher, his functional duties.*

***Key words:** professional education, future teacher training, professional competence, inclusive education, inclusive competence.*

Інтенсивні перетворення, що відбуваються нині в соціокультурній та економічній галузі в Україні, зумовлені сучасними тенденціями розвитку у всіх сферах соціальної життєдіяльності суспільства, зокрема й у галузі освіти. У контексті сучасної парадигми освіти головна стратегічна тенденція представлена комплексною та всебічною модернізацією усієї системи освіти.

У зв'язку з цим основна мета у професійній освіті представлена підготовкою фахівців, які мають високий рівень кваліфікації за всіма відповідними для них профілями, що мають конкурентоспроможні якості на ринку праці, які вільно володіють професійною діяльністю, і здатні освоювати суміжні сфери діяльності з метою ефективного виконання професійної діяльності в контексті її відповідності світовим стандартам, що виявляється через придбання готовності у безперервному підвищенні професійного рівня, соціальної та професійної мобільності [2].

У цьому плані найбільш гостро почала розглядатися проблема, пов'язана із забезпеченням професійними кадрами інклюзивних шкіл, бо прогресивно налаштований викладач повинен бути представлений насамперед як особистість, високо освічена, здатна розбиратися в соціокультурній обстановці, що володіє належним рівнем професійно-педагогічної культури, що пов'язує свою життєву

ціль зі служінням дитині, людям, а не лише володінням ряду різноманітних психолого-педагогічних умінь [3].

На сьогоднішній день освіта дітей з обмеженими можливостями здоров'я в умовах інклюзії є закономірним етапом розвитку суспільства. Держава має забезпечити для них можливість самореалізації у різних сферах життя, включаючи освіту. Підтвердженням цього є такі державні документи, як Закони України «Про освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Концепції «Нова українська школа», Конвенція про права дитини, «Концепція розвитку інклюзивної освіти», «Порядок організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах», Постанови Кабінету Міністрів України, Накази Міністерства освіти і науки України [4].

У 2009 році Україна ратифікувала Конвенцію ООН про права інвалідів, прийнявши на себе обов'язок реалізації інклюзивного навчання осіб з особливими потребами на всіх рівнях освіти [4].

Питанням інклюзивної освіти також опікується міжнародна програма ЮНЕСКО «Освіта для всіх», що визначається як рівне надання можливостей всім учням здобувати якісну освіту і розвивати свій потенціал, незважаючи на стать, соціально-економічний статус, етнічну приналежність, географічне розташування, потребу в спеціальній освіті, вік, релігію тощо [4].

Розвиток системи інклюзивної освіти пред'являє нові вимоги щодо підготовки педагогічних кадрів. Важливим завданням сучасного етапу є формування готовності майбутнього педагога до професійної діяльності з дітьми з обмеженими можливостями здоров'я. Організація інклюзивної освіти якісно змінює та розширює вимоги до діяльності педагога, його функціональним обов'язкам. Перехід до інклюзивної освіти буде максимально комфортним, коли будуть створені відповідні умови. Підготовка майбутнього вчителя до реалізації інклюзивного навчання одна із таких умов [1, с. 37].

В останні роки в нашій країні все активніше реалізується практика інклюзивної освіти, поступово розширюється і коло досліджень цього питання. Проблема інклюзивної освіти є об'єктом досліджень фахівців в галузі психології, соціальної, інклюзивної та корекційної педагогіки. Так можна виділити наступні напрями:

–готовності педагога до корекційної педагогічної діяльності (І. Бех, В. Бондар, Г. Бондаренко, Т. Данилова, Н. Дементьева, А. Кігічак, А. Панов, О. Хохліна, Т. Шульга та інші);

–залучення дітей з особливими потребами до навчання в загальноосвітніх навчальних закладах, їх реабілітації та соціалізації (В. Бондар, О. Гордійчук, А. Колупаєва, Т. Євтухова, В. Ляшенко, І. Іванова, О. Столяренко, А. Шевчук, О. Савченко та інші);

–розвиток особистості педагога до здійснення інклюзивного навчання (О. Акімова, В. Андрущенко, В. Бондар, О. Демченко, А. Колупаєва, В. Ляхов, Л. Савчук та інші);

–аналізу професійної освіти (Є. Белозерцев, А. Вербицький, В. Краєвський та інші).

Однак, попри актуальність, зазначена науково-педагогічна проблема не набула розвитку в теорії і практиці початкової школи.

Низький рівень професійних компетентностей та професійно-педагогічної культури, необхідний для здійснення педагогічної діяльності у сфері інклюзивної освіти, зумовлений наявністю бар'єрів та стереотипів психологічного та професійного плану у вчителів. Вже перші етапи у розвитку інклюзивної освіти були відзначені гострим проявом проблеми, представленої невідповідністю педагогів (професійної, психологічної та методичної) закладів загальної середньої освіти до навчання дітей, які мають особливі освітні потреби. Викладацьким кадрам системи загальної освіти була потрібна спеціалізована комплексна підтримка фахівців з корекційної педагогіки, спеціальної та педагогічної психології, з метою забезпечення розуміння основ у реалізації підходів, які забезпечують індивідуалізацію у навчанні дітей зі специфічними освітніми потребами, особливо учнів з обмеженими можливостями здоров'я. Робота з дітьми, представлених різними можливостями до навчання на основі обліку всього різноманіття педагогічних підходів щодо кожного учня, розглядається як найбільш важлива для здійснення педагогічної діяльності в умовах інклюзивного середовища [2].

У цьому ракурсі особливого значення набуває проблема формування інклюзивної компетентності майбутніх педагогів як складової їхньої професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Акімова О. М. Інклюзивна освіта як освітній компонент під час підготовки майбутніх учителів початкової школи [Електронний ресурс] / О. М. Акімова// Педагогіка формування творч. особистості у вищ. і загальноосвіт. шк. : зб. наук. пр. / Клас. приват. ун-т ; [голова ред. ради А. О. Монаєнко ; редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.] – Запоріжжя, 2015. – Вип. 40. – С. 37–42.
2. Будник О. Б. Інклюзивна освіта : навчальний посібник / О. Будник. – ІваноФранківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2015. – 152 с
3. А. Колупаєва. Основи інклюзивної освіти. Навчально-методичний посібник / за заг. ред. А.А. Колупаєвої – Київ: « А. С. К.», 2012. – 308 с.)
4. Концепція розвитку інклюзивної освіти: Наказ МОН від 01.10.2010 № 912. URL: <https://studfile.net/preview/5242153/page:16>
5. Шевців З.М. Основи інклюзивної педагогіки: підручник. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 248 с.